

Drie minuten toelichting Varik-Heesselt.

1. Bedankt voor de uitnodiging. Ik richt mij met name op de hoofdopdracht: verzekeren van de veiligheid. Kijk daar van enige afstand naar en wel vanaf de stuwwal in Oosterbeek op 40 m+ N.A.P. Zo hoog zal het water voorlopig niet komen. Ik ben dus geen direct belanghebbende, maar heb wel zorgen over de aanpak van de veiligheidsopdracht. En niet alleen voor dit onderdeel van het Deltaprogramma. Wat valt van enige afstand vooral op?
2. Volgens de nieuwe normering voor de veiligheid mag de kans dat iemand overlijdt niet groter zijn dan 1 op 100.000 per jaar. **Plaatje 2.** Vooral in het rivierengebied wordt daar bij lange na niet aan voldaan.
3. Het Programma Ruimte voor de Rivier is inmiddels afgerond. De bedoeling van het programma is gericht op een verlaging van de hoogwaterstanden, waardoor de veiligheid wordt verbeterd. Is dat gelukt? Voor de Waal tussen Nijmegen en Gorinchem, het meest kwetsbare gebied, is een verlaging gerealiseerd van nog geen 10 cm, waar de dijken gemiddeld 90 cm of meer te laag zijn. **Plaatje 3.** Conclusie: Ruimte voor de Rivier heeft voor de Waal een te verwaarlozen verbetering van de veiligheid opgeleverd.
4. Wat valt het meeste op? **Plaatje 4.** Bij rivierverruiming heeft vrijwel iedereen voor ogen dat het gaat om de verlaging van de waterstanden en de hoogte van de dijken. Begrijpelijk. Dat is wat je ziet. Het grootste veiligheid probleem voor de Waal is echter niet de hoogte van de dijken maar de stabiliteit. De sterkte is niet zichtbaar. Aan het stabiliteit probleem wordt feitelijk in de analyses volledig voorbij gegaan. Gevolg: de afweging tussen dijkverzwaring en een hoogwatergeul is gebaseerd op onvolledige en onjuiste feiten. Voorbeeld: De dijken moeten een waterstandverschil van ca. 7,0 m keren. Een verlaging daarvan met een paar decimeter zet geen zoden aan de dijk en valt binnen de nauwkeurigheid van de berekeningen. Conclusie: In de Statenbrief van 5 juni jl. staat: " De hoogwatergeul levert een substantiële waterstanddaling op doorwerkend tot Nijmegen en draagt bij aan een robuust riviersysteem" Dat is voor het traject Goes-Nijmegen eenvoudig onjuist. De waterstandverlaging is voor het stabiliteit probleem en daarmee voor de veiligheid/robuustheid verwaarloosbaar.

5. Hoe zit het dan met het traject Tiel-Waardenburg. Daar is wat betreft de hoogwatergeul van toepassing een wet uit de waterbouw waar we vaak tegenaan lopen: de wet op behoud van ellende. Voor wat je op de ene plek aan verbetering bereikt, krijg je elders de rekening gepresenteerd. De voordelen van een lagere waterstand op de rivier wegen niet op tegen de nadelen van de hoogwatergeul. Die betreffen vooral de risico's voor de bewoners en bedrijven in het poldertje Varik-Heesselt. Dat er extra risico's zijn wordt bevestigd door het toepassen van een zwaardere veiligheidsnorm. Bestuurlijke conclusie: probleem opgelost. Dat is hetzelfde als: er wordt te hard gereden, we verhogen de boetes, probleem opgelost. Was het maar waar. Drie minuten zijn tekort om de risico's toe te lichten. Het gaat om de samenhang tussen de blijvende onzekerheden in de stabiliteit van de dijk, het tijdig moeten evacueren en de gevolgen als dat niet lukt. Die zijn zeer ernstig, ernstiger dan de situatie zonder poldertje met dijkversterking. Ook aan het inlaatwerk en de toeleidings geul zijn extra risico's verbonden. **Plaatje 5.**

Alles afwegende: de hoogwatergeul zorgt niet voor een grotere veiligheid, maar veroorzaakt extra veiligheidsrisico's.

6. Er zijn ook positieve zaken te melden. Recent hebben zes natuurorganisaties hun visie gegeven in de publicatie "Ruimte voor Levende Rivieren". **Plaatje 6.** De kernboodschap is: zorg in de uiterwaarden voor een kralensnoer van rivierverruimende maatregelen over de gehele lengte van de rivier. Verlaging van de uiterwaarden en meestromende nevengeulen. Ook een recente visie van Deltares en Rijkswaterstaat wijst in die richting. Er wordt op gewezen dat de bestaande milieu kaders sterk zijn gericht op behoud en bescherming en niet op ontwikkeling: meer waterrijke uiterwaarden met bijbehorende rijkere bio diversiteit.

7. Hier past een recent door de projectgroep uitgevoerd rivieronderzoek prima bij. Het laat zien wat de mogelijkheden in de uiterwaarden zijn. **Plaatje 7 en 8.** Het is heel goed mogelijk een dergelijk kralensnoer en meestromende nevengeulen tegen relatief beperkte oosten te realiseren over een lang aaneengesloten riviertraject.

8. Echter. Hier wordt een cruciaal punt duidelijk dat aan de basis ligt van vermenging van belangen. De financiering van dit soort aantrekkelijke

ontwikkelingen is gekoppeld aan de vraag of daarmee ook de veiligheid wordt vergroot. Als dat zo is, kan worden geput uit het Deltabudget voor de veiligheid. Dat principe heeft geleid tot geforceerde redeneringen, zoals bij de hoogwatergeul.

Indien kralensnoeren en nevengeulen een waterstandverlaging van een paar decimeters opleveren, draagt dat niet noemenswaardig bij aan de veiligheid. De financiering kan dan niet uit het Deltafonds voor de veiligheid komen. Pas bij een waterstandverlaging van orde 0,5 m of meer, komt een bijdrage aan de veiligheid in beeld. Het recente onderzoek laat zien dat een dergelijke verlaging mogelijk is. Milieu deskundigen zullen moeten aangeven of dat een interessante bio diversiteit oplevert.

De provincie stelt in een persbericht van 23 januari 2018 dat de hoogwatergeul moet passen in de Lange Termijn Ambitie Rivieren (LTAR). In de Statenbrief van 5 juni 2018 stelt de provincie echter dat het niet in de rede ligt dat de hoogwatergeul onderdeel zal worden van de Lange Termijn Ambitie Rivieren voor de periode 2028-2050. Misschien kan mevrouw Meijers straks toelichten welke condities de provincie verbindt aan de voorkeur voor de hoogwatergeul.

Overigens valt mij op dat in het deltaprogramma wordt gesteld, citaat " Ook het programma Ruimte voor de Rivier kenmerkt zich door een adaptieve, flexibele aanpak" Zowel de rivierverbreding in de IJssel, bij Nijmegen als de hoogwatergeul is gebaseerd op een afvoer in van 18.000 m³/s in 2100. . Hoezo adaptief en flexibel? Ik kan niet anders concluderen dat er tot nu toe geen heldere integrale lange termijn visie op dit punt is. De tot nu toe uitgevoerde en in voorbereiding zijnde projecten hebben een verschillende tijd horizon en hangen als los zand aan elkaar.

9. Tot slot. Het belang van bewoners en bedrijven heeft een ondergeschikte rol gespeeld. Een voorbeeld: Indien de dijken grotendeels aan de zijde van de uiterwaarden worden versterkt in combinatie met verruimende maatregelen, neemt het aantal te amoveren woningen en bedrijven zeer sterk af. Van 170 naar enkele tientallen. Dat komt o.a. doordat de dijkversterking is gebaseerd op het Ruimtelijk Kwaliteitskader en wordt derhalve in principe binnenwaarts uitgevoerd. Dat is begrijpelijk voor het beneden riviereengebied, waar geen of

nauwelijks uiterwaarden zijn. Waar wel brede uiterwaarden zijn, is het een achterhaald uitgangspunt.

Zo wordt eveneens buitendijkse versterking afgewezen indien dat beschermd gebied is. Er wordt dus gekozen voor amoveren van woningen en bedrijven, in plaats van het compenseren van enig milieuverlies elders. Een omvangrijke toeleidings geul door de uiterwaarden naar de ingang van de hoogwatergeul, mag blijikbaar wel. Dat geldt ook voor de uitstroming.

10. Samenvatting. Plaatje 9.

11. Conclusie.

De Hoogwatergeul is nu en in de toekomst niet effectief, veroorzaakt extra veiligheid risico's en is te duur. Ruimte voor de Rivier moet in hoofdzaak gerealiseerd worden door verlaging van de uiterwaarden en de aanleg van meestromende nevengeulen en strangen.